

Tantárgy:	Kémia-fakultáció
------------------	-------------------------

Évfolyam:	11.
------------------	------------

Időkeret:	4	óra/hét	144	óra/év
------------------	----------	----------------	------------	---------------

Témakörök óraszámjai:

témakör	óraszám
Általános kémia	72 óra
Szervetlen kémia	56 óra
Összefoglalás, rendszerezés	16 óra
Összesen:	144 óra

Témakörök részletezése:

Ismeretek	Fejlesztési követelmények
ÁLTALÁNOS KÉMIA	
Atomszerkezet	Az elemi részecskék száma, a rendszám és a tömegszám közötti kapcsolat feladatok útján történő alkalmaztatása. Feladatmegoldás
Az elem	Adatok gyűjtése Berzelius, a Curie házaspár és Hevesy György munkásságával kapcsolatban. Keressenek példákat a radioaktív izotópok alkalmazására a gyógyászatban, a műszaki életben, a környezetvédelemben. Feladatmegoldás
Az elektronszerkezet	A Pauli-elv, a Hund-szabály és az energiaminimum elvének alkalmazása különféle atomok elektronszerkezetének felírása során. Alapállapot és gerjesztett állapot közötti különbségek megbeszélése. Feladatmegoldás
Az anyagmennyiség	Az anyagok moláris tömegének megállapítása, jelölése, alkalmazása a tömeg, a részecskeszám, a térfogat és az anyagmennyiség közötti összefüggések esetében. •A relatív atomtömeg kiszámítása az izotópok relatív atomtömegéből és előfordulási arányából.
A periódusos rendszer	A vegyértékelektron-szerkezet és a periódusos rendszerben elfoglalt hely kapcsolatának alkalmaztatása. Adatok gyűjtése a különféle periódusos rendszerekkel kapcsolatban. Feladatmegoldás
Az atomok mérete	A periódusos rendszer azonos főcsoportjában levő elemek atomsugarának összehasonlítása. Feladatmegoldás
Az elektronegativitás	Az elektronegativitási adatok alkalmazása a kötéstípusok eldöntésében. Feladatmegoldás
A kémiai kötések	Az elsőrendű kötések kialakulási lehetőségeinek gyakorlása különféle elemek és vegyületek esetében. Feladatmegoldás
Elsőrendű kémiai kötések	
Az ionkötés	A kationok és anionok képződési egyenleteinek felírásával az atomok és az ionok kapcsolatának gyakoroltatása. Ionkötésű anyagok képletének jelentése.
A kovalens kötés	A kötő és nemkötő elektronpárok jelölésének gyakorlása a s és p kötésű molekulák példáin, ha van, a kötéspolaritás megállapítása.
A molekulák térszerkezete	Egyszerű molekulák téralkatának és a molekula polaritását befolyásoló tényezőknek a vizsgálata egyszerű molekulák esetében. Feladatmegoldás
Az összetett ionok	Az NH_4^+ és a H_3O^+ valamint az oxosavakból levezethető összetett ionok szerkezetének vizsgálata.

Másodrendű kémiai kötések	A különféle másodrendű kötési lehetőségek megbeszélése, a hidrogénkötés kialakulásának feltételei. Feladatmegoldás
Az anyagi halmazok Anyagi halmaz	Anyagi rendszerek csoportosításának gyakorlása a komponensek száma, illetve a komponensek anyagi minősége (elem, vegyület) szerint. Feladatmegoldás
Halmazállapotok, halmazállapot-változások	Táblázatok adatainak felhasználásával egyes anyagok halmazállapotának megadása, valamint a halmazokban a molekulák között működő kötések elemzése. Avogadro törvényének alkalmazása kémiai számítások során. Feladatmegoldás
Egykomponensű anyagi rendszerek	Elemek és vegyületek besorolásának gyakorlása a megfelelő rácstípusokba. A szerkezet és a tulajdonságok kapcsolatának elemzése. Feladatmegoldás
Kristályrácsok	
Többkomponensű rendszerek	A homogén, heterogén és kolloid rendszerek tulajdonságainak vizsgálatára, egyszerű kísérletek végzése. Adatok gyűjtése Zsigmondy Richárd munkásságával kapcsolatban.
Homogén rendszerek Oldatok	Az anyagi minőség és az oldhatóság vizsgálata, az oldódás mechanizmusa és az energetikai viszonyok szempontjából, különböző összetételű oldatok készítése, számítási feladatok gyakorlása (tömegszázalék, térfogatszázalék, anyagmennyiség-százalék). Feladatmegoldás
A kémiai reakció	A kémiai reakciók létrejöttének vizsgálata, sztöchiometriai egyenletek írása, a tömegmegmaradás törvényének alkalmazása. Számítási feladatok végzése. Feladatmegoldás
A kémiai folyamatok energiaviszonyai	A halmazállapot-változást, az oldódást és a kémiai reakciókat kísérő energiaváltozások megfigyeltetése, energiadiagramon történő ábrázolása. Feladatmegoldás
A reakcióhő	Példamegoldások a reakcióhő kiszámítására a képződéshőadatok alapján. •A Hess-tétel érvényességének magyarázata (energiamegmaradás) és alkalmazásának lehetőségei. Feladatmegoldás
Reakciókinetika	Pillanatszerűen lejátszódó és időreakciók bemutatása. A reakciók csoportosítása sebességük szerint, valamint a koncentráció és a hőmérséklet változásának hatása a reakciósebességre.
Reakciósebesség	A katalizátorok hatásának értelmezése. Feladatmegoldás
Megfordítható reakciók	Hétköznapi példából kiindulva a dinamikus egyensúly, a tömeghatás törvényének és a Le Chatelier-elv jelentőségének, és néhány ipari alkalmazásának megbeszélése. Feladatmegoldás
A kémiai reakciók típusai	A Brønsted-féle sav-bázis párok felismertetése a tanult egyenértékű savak, illetve bázisok, valamint az NH_4^+ , a CO_3^{2-} és a víz reakciójában. Feladatmegoldás
A sav-bázis reakciók	
A vizes oldatok kémhatása	Különböző pH értékű vizes oldatok, továbbá a hígításkor és töményítéskor bekövetkező pH-változások irányának vizsgálata. Feladatmegoldás
A sav-bázis indikátorok	Egyszerű kémcsőkísérletek végzése a kémhatás vizsgálatával kapcsolatban (univerzál indikátor használatával). Egyéb indikátorok: fenolftalein és lakmusz színének megadása a különböző kémhatású oldatokban. Feladatmegoldás
Közömbösítés	Lúg- és savoldatok, fém-oxidok és savoldatok, nemfém-oxidok és lúgoldatok közötti reakciók sztöchiometriai egyenlettel történő felírásának gyakorlása. Feladatmegoldás
Sók hidrolízise	A hidrolízis fogalmának értelmezése az NH_4Cl és a Na_2CO_3 példáján. Feladatmegoldás
Elektronátmenettel járó reakciók	Konkrét példák alapján az oxidáció, a redukció, az oxidálószer, redukálószer fogalmak alkalmazásának gyakorlása. Egyszerű redoxireakcióval kísérletek bemutatása, elemzése. Feladatmegoldás

Egyéb vizes oldatban végbemenő kémiai reakciók	Csapadékképződéssel és gázfejlődéssel járó reakciók végzése és azok elemzése. Egyesüléssel, bomlással és disszociációval kapcsolatos folyamatok vizsgálata, kísérletek végzése.
Elektrokémia A galvánelem	Egyszerű kísérletek galvánelemekkel kapcsolatban. A pólusok megjelölése mellett a lejátszódó elektródfolyamatok kémiai egyenlete felírásának gyakorlása. Feladatmegoldás
Az elektrolízis	Elektrolizáló cella felépítése. A vizes oldat és az olvadékelektrolízis folyamatának megbeszélése (a NaCl példáján). Számítási feladatok végzése a Faraday törvények alkalmazásával.

SZERVETLEN KÉMIA

A hidrogén	Izotópjai. A molekulaszervezet, a fizikai és kémiai tulajdonságok kapcsolata, reakcióképességének magyarázata, reakciói nemfémekkel, fémoxidokkal. Feladatmegoldás
A nemesgázok	Értse és tudja alkalmazni a nemesgázok vegyérték-elektronszerkezetének energia helyzetét. Feladatmegoldás
A halogénelemek és vegyületeik	A halogénelemek fizikai tulajdonságainak értelmezése molekulaszervezetük alapján. A klór reakciója vízzel, fémekkel, hidrogénnel és más halogenidekkel, a reakciók értelmezése. Adatok gyűjtése Semmelweis Ignác életéről és munkásságáról. A klór fertőtlenítő, színtelenítő és élettani hatásának értelmezése. A Hypo kémhatása, oxidáló hatása, a háztartási alkalmazás veszélyei, környezetvédelmi szempontok. A megismert klórvegyületek kötéstípus szerinti csoportosítása. Feladatmegoldás
A hidrogén-halogenidek	A hidrogén-klorid molekulaszervezetének magyarázata, reakciója vízzel (sav-bázis jelleg), a sósav reakciója fémekkel. Feladatmegoldás
A kősó	A kősó rács ismeretében halmazszerkezetének és oldhatóságának magyarázata. Feladatmegoldás
Ezüst-halogenidek	Kísérletek végzése, a fényérzékenység megfigyeltetése.
Az oxigéncsoport elemei és vegyületeik	Az oxigén és a kén elektronszerkezete és negativitása ismeretében halmazszerkezetük értelmezése. Adatok gyűjtése Müller Ferenc munkásságával kapcsolatban. Feladatmegoldás
Az oxigén	Az oxigén és allotróp módosulata az ózon. Molekulaszervezetük és tulajdonságaik kapcsolata. Az oxigén reakcióinak értelmezése fémekkel, nemfémekkel, szerves vegyületekkel, egyszerűbb kísérletek elvégzése. Az oxigén jelentőségének megbeszélése, az ózon keletkezésének és hatásának szerepe a felső és az alsó légrétegekben. Feladatmegoldás
Az oxigénvegyületek csoportosítása	Oxidok, hidroxidok, oxosavak és sóik.
A víz	Molekulaszervezete ismeretében tulajdonságainak anyagszerkezeti magyarázata (amfotéria, autoprotolízis, reakciói savakkal, bázisokkal). A természetes vizek jellemzése (édes- és tengervíz, állandó és változó keménység). Csapadékok, a savas esők kialakulása, környezetvédelmi szempontok jelentőségének megbeszélése (mérgek, eutrofizáció). Élettani szerepe (oldószer, reakcióközeg, reakciópartner, szerepe a hőháztartásban). Feladatmegoldás
Dihidrogén-peroxid	A molekulaszervezet és a tulajdonságok kapcsolata. Redoxi, színtelenítő reakciói, fertőtlenítő hatása.
A kén	A kén molekulaszervezete és az allotróp módosulatok. A melegítés közben bekövetkező szerkezeti változások molekulaszervezeti magyarázata. A kén égése és reakciója fémekkel (Fe, Zn, Hg). Adatok gyűjtése a kén előfordulásával és felhasználásával kapcsolatban. Feladatmegoldás
A kén vegyületei	
•Dihidrogén-szulfid	•A víz és a dihidrogén-szulfid molekulaszervezetének

(kénhidrogén)	összehasonlítása. Égése, reakciója vízzel, Fe^{2+} , Pb^{2+} - és Ag^{+} -nal. Mérgező hatása, képződése, előfordulása.
Kén-dioxid és a kén-trioxid	A kén oxidjainak modellezése. A szerkezet és a tulajdonságok kapcsolatának értelmezése. Reakciójuk vízzel.
A kénsav és sói	Fizikai tulajdonságai, sav-bázis jellege, redoxi sajátossága, roncsoló hatása. Reakciója vízzel, szerves vegyületekkel (pl. cukorral), fémekkel, bázisokkal. Tömény oldatának passziváló hatása. Sóinak (gipsz, rézgalic, keserűsítő) fontosabb felhasználási lehetőségei. Adatok gyűjtése a kénvegyületek jelentőségéről az iparban és a mindennapi életben. Feladatmegoldás
A nitrogéncsoport elemei és vegyületeik	A nitrogéncsoport elemeinek tulajdonságai (a változások okai).
A nitrogén	A nitrogénmolekula és az eddig megismert gázok molekulaszervezetének összehasonlítása. Molekulamodellek összeállítása.
Fontosabb nitrogénvegyületek	Molekulaszervezete, tulajdonságai (sav-bázis sajátossága, reakciója vízzel, savakkal). A víz és az ammónia összehasonlítása.
Az ammónia	•Komplexbénaő sajátossága. Az ammóniumion szervezetének magyarázata, sói (műtrágya, sütőpor).
A nitrogén-oxidok	A nitrogén-oxidok képződési lehetősége környezetünkben, élettani hatásai. Feladatmegoldás
A salétromsav	A nitrogén-oxidok és a víz kölcsönhatásának termékei: a salétromsav és a salétromsav. Bomlékonyságuk. Egyszerű kémcsőkísérletek a salétromsav sav-bázis és redoxi tulajdonságaival kapcsolatban. A híg és a tömény salétromsav hatásának okai. Adatok gyűjtése a salétromsav (választóvíz, királyvíz) és sóinak fontosabb felhasználási területeivel, környezeti hatásaival kapcsolatban. Feladatmegoldás
A foszfor	A foszformódosulatok tulajdonságai és szervezetük kapcsolata. Az eltérő élettani hatás anyagszerkezeti magyarázata. Adatok gyűjtése Irinyi János életével és munkásságával, valamint a tűz gyújtására használt anyagokkal és eszközökkel kapcsolatban.
A foszforvegyületek	A foszfor égéstermékének kölcsönhatása vízzel.
A foszfor oxidjai	
A foszforsav és sói	Egyszerű kémcsőkísérletek végzése. A foszforvegyületek élettani jelentőségének bemutatása. A triszó (trinátrium-foszfát) főbb felhasználásának lehetőségei (vízlágyítás, műtrágyák, mosószerek), környezeti hatásuk (eutrofizáció). Adatok gyűjtése a fenti témakörökkel kapcsolatban. Feladatmegoldás
A szén-csoport elemei és vegyületeik	Az elemi szén módosulatai, tulajdonságaik és szervezetük kapcsolata (gyémánt, grafit, fullerének). Rendszerezés: ásványi szenek, elemi szenek, utóbbiak eredet szerint (természetes, mesterséges). Az eddig tárgyalt elemek halmazszervezetének összehasonlítása. Adatok gyűjtése az ásványi kőszénfajták és az elemi szenek felhasználásával kapcsolatban, energiagazdálkodási és környezeti kérdések szempontjából is.
A szén	
Fontosabb szénvegyületek	Keletkezésének körülményei ipari folyamatok során és környezetünkben, élettani hatásai. •Komplexbénaő sajátossága.
A szén-monoxid	A szén-oxidok molekula modelljeinek elkészítése. A kötések és élettani hatásuk összehasonlítása. Egyszerű kísérletek végzése. A különböző koncentrációjú szén-dioxid tartalmú levegő hatása az élőszervezetekre. Üvegházhatás. Adatok gyűjtése a szén-dioxid természetben betöltött és ipari (hűtés, üdítő italok, tűzoltás) szerepével kapcsolatban.
A szén-dioxid	
A szénsav és sói	A szén-dioxid és a víz kölcsönhatásának molekulaszervezeti magyarázata. Egyszerű kémcsőkísérletek szénsavval és sóival.

	Feladatmegoldás
A szilícium	A szilícium és a gyémánt szerkezetének összehasonlítása. Félvezető sajátságainak magyarázata, felhasználásának lehetőségei (elektronika, ötvöző elem).
A szilíciumvegyületek A szilícium-dioxid	A kvarc halmazszerkezetével összefüggő tulajdonságai. Előfordulási formái a természetben (homok, drágakövek). Adatok gyűjtése felhasználásával kapcsolatban (üveg és gyártása, ékszerek, óragyártás). A szilikátok és az agyagásványok szerepe a Föld anyagainak felépítésében. Ipari jelentőségük. Szilikonok. Feladatmegoldás
Általános jellemzés	A fémek helye a periódusos rendszerben. Tulajdonságaik vizsgálata elektron- és halmazszerkezetük alapján. •Az ötvözetek szerkezete és tulajdonságaik kapcsolata. A korrózió lényege, a korrózióvédelem fajtái. Általános előállítási lehetőségeik. Adatok gyűjtése a fémek és a környezet anyagainak kölcsönhatásaival kapcsolatban. Összefüggések az atomok vegyértékelektron-szerkezete, a fémek tulajdonságai (tárolásuk, lágyságuk, kölcsönhatásuk vízzel, klórral). Feladatmegoldás
Az s-mező fémek	Az alkálifémek atomjainak elektronszerkezete és az alkálifémek tulajdonságai; összehasonlítás az alkáliföldfémekkel. A K^+ , Na^+ , Mg^{2+} és a Ca^{2+} biológiai szerepe, a Ba^{2+} és a Sr^{2+} mérgező hatása.
A p-mező fémek Az alumínium	A tanulók lássák be az s- és p-mező fémek tulajdonságbeli különbözőségét. •Értsék a sűrűség és a megmunkálhatóság halmazszerkezeti okait. Értsék az alumínium felületén kialakuló oxidréteg szerepét kémiai reakciói során, továbbá amfoter viselkedését. Adatok gyűjtése az alumínium előállításának történetével és felhasználásával kapcsolatban. Feladatmegoldás
Az ón és az ólom	Az óncsoport helye a periódusos rendszerben. A IV. főcsoport elemeinek összehasonlítása. A két elem ötvözetének szerepe az előző történelmi korokban és napjainkban. Az ólomvegyületek hatása az élő szervezetekre. Feladatmegoldás
A d-mező fémek A vas	A vas csoport helye a periódusos rendszerben. Jellegzetes, az előzőekben tárgyalt fémektől eltérő tulajdonságaik. A vas és alumínium felszínén kialakuló oxidréteg tulajdonságainak összehasonlítása, következtetések levonása. A vas reakciói nemfémekkel, híg és tömény savakkal. A vas és acélgyártás alapelvei. A technológia fejlődésének hatása a civilizált életkörülmények alakításában. Adatok gyűjtése hazánk vas és acélgyártásával kapcsolatban. A vastartalmú vegyületek élettani jelentősége. Feladatmegoldás
A rézcsoport	A réz, az ezüst és az arany tulajdonságainak atomszerkezetük alapján történő magyarázata. Viselkedésük levegőn, reakcióképességük oxidáló és nem oxidáló savakkal. A hidratált és a vízmentes Cu^{2+} színe. Biológiai jelentőségük. Adatok gyűjtése a rézcsoport elemeinek és a bronznak a különböző népek kultúrájában, a gazdaságban, napjaink kutatási és használati eszközeiben betöltött szerepéről. Feladatmegoldás
A cinkcsoport	Az eddig megismert d-mezőben levő elemcsoportok tulajdonságainak összehasonlítása, magyarázatok. Adatok gyűjtése alkalmazásaik köréről. Feladatmegoldás
Egyéb átmenetifém-vegyületek	•A kálium-permanganát színe, halmazállapota, vízoldhatósága, redoxi sajátsága, termikus bontása. Fertőtlenítő és oxidáló tulajdonságának jelentősége. Feladatmegoldás

Fejlesztés:

Szövegértési, feladatmegoldási kompetenciafejlesztés
Kognitív képesség fejlesztése
Grafikonelemzési képesség fejlesztése
Relevans adatok keresése
Adatok tudatos feldolgozása
Ismeretlen kémia tárgyú szöveg értelmezése
Matematikai készségek alkalmazása

Taneshköz: Villányi Attila: Kémia a kétszintű érettségire könyv és feladatgyűjtemény
Mozaik Kémia 11-12
Villányi Attila: Ötösöm lesz kémiából
Négyjegyű függvénytábla